

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Bakalářská práce

INTERPRETACE ARCHITEKTURY

VELESLAVÍN

Viktorie Kučerová

Plzeň 2020

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Katedra výtvarného umění

Studijní program Výtvarná umění

Studijní obor Multimediální design

Specializace Užitá fotografie a média

Bakalářská práce

INTERPRETACE ARCHITEKTURY

VELESLAVÍN

Viktorie Kučerová

Vedoucí práce: Radovan Kodera
Katedra výtvarného umění
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara
Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2020

Prohlašuji, že jsem umělecké dílo vypracovala samostatně a nejedná se o plagiát.

Plzeň, červen 2020

.....
podpis autora

Obsah

1.	Mé dosavadní dílo v kontextu specializace	5
2.	Téma, důvod jeho volby, cíl práce	6
3.	Proces přípravy, proces tvorby, technologická specifika	8
4.	Popis díla, přínos pro daný obor	9
5.	Seznam použitých zdrojů	12
6.	Resumé	13
7.	Seznam příloh	15

1. Mé dosavadní dílo v kontextu specializace

Vždy mě fascinovala historie. K mé škodě teď bohužel nemyslím tu ve škole. Narážím spíše na minulost spojenou s určitým konkrétním hmotným artefaktem. Na něco, na co si mohu sáhnout. Co mi přiblíží události, ve kterých vzniklo a existovalo. Z tohoto předmětu, budovy, v podstatě prakticky čehokoli se totiž stává jakýsi svědek minulosti, která by se bez něj třeba již dávno zapomněla. Tento princip se dá použít i na něčem tak bezvýznamném jako je oblečení ze second handu, nábytku z vetešnictví... Ráda si představuji, kdo byl předešlým majitelem, jestli v tom oblečení zažil nějaký zlomový okamžik svého života, jestli mu přineslo štěstí nebo naopak smůlu či kdo byl a kam cestoval člověk, který seděl na sedadle v tramvaji přede mnou Proto asi není překvapením, že již ani nedovedu spočítat, jak dlouho mě baví objevovat a prolézat staré opuštěné budovy, ať už byly svým způsobem něčím významné nebo to jsou jen obyčejné zaniklé stavení, po kterých se nikomu nestýská.

Moje první větší práce na toto téma byla o Vrbicích u Hořoviček. Malé vesničce kousek od silnice z Prahy na Karlovy Vary. Do roku 1945 zde tvořili většinou obyvatelstvo Němci, kteří byli po druhé světové válce násilně odsunuti. Od té doby vesnice chátrá a většinu stálých obyvatel tvoří pár starousedlíků a Romové ve svých svérázných malých novostavbách plných křiklavých barev, kteří obec relativně nově dosídlili. Spolu tak dávají Vrbicím jedinečnou atmosféru.

Má maturitní práce také nešla od tzv. urbexu (= ang. urban exploring/městský průzkum) příliš daleko. Týkala se dolu Mayrau ve Vinařicích u Kladna a proto dostala název podle typického hornického pozdravu: Zdař Bůh. Nyní již důl v provozu není a na jeho místě je hornický skanzen, který si dal za úkol udržet vše tak, aby to vypadalo, že horníci odešli teprve den předtím. Analogové fotografie jsem doplnila starou lidovou písní o horníkovi z Mayrovky.

Když jsem přemýšlela o tématu na bakalářskou práci, Veleslavínský zámek byl jasná volba vzhledem k tomu, že zrovna tou dobou začala být jeho budoucnost velmi nejistá...

2. Téma, důvod jeho volby, cíl práce

„Kočár pak zabočil doleva, přešel přes koleje Buštěhradské dráhy a vjel otevřenými vraty do parku veleslavínského zámku. Ve vratech stál starý vrátný, zřejmě poslední obyvatel zámku, protože jinak byl zámek prázdný. [...] Zámek byl obklopen parkem s krásnými starými stromy a keři, ale byl zanedbaný. [...] To vše si mladý lékař pečlivě prohlédl, ještě se zeptal, kdo by koupí zprostředkoval. Pak usedl do kočáru a jel zpátky do Bubence.“¹

I když věta, napsána roku 1982 mým pradědečkem, vypráví o podzimu roku 1907, moc se neliší od dnešní situace. Jako kdyby má první návštěva Veleslavína byla jen jakýmsi dejavu, jakýmsi odrazem v zrcadle minulosti do kterého nahlížím skrze tuto bakalářskou práci. Snažím se představit si každý detail, který se po více než 100 letech změnil a zároveň uchváceně pozoruji to, co zůstalo stejné. Představuji si mého prapradědečka, a celé generace dalších lidí mé rodině drahých, jak prochází bránou a míří krásným udržovaným parkem k hlavnímu vchodu, kde jsou náležitě uvítáni. Jako kdyby se všechny ty vzácné okamžiky děly okolo mne. Vidím, jak si prapradědeček Leon a jeho bratranec Oskar Fisher potřásají rukou s panem Kolátorem k dobře uzavřené koupě. Důstojníky za první světové války, kteří je fotografují před zasněženým zámkem. Pana Masaryka, jak jede navštívit svou manželku ihned po složení přísahy jako první prezident.

Je zvláštní jak byt' jen částečná znalost minulosti probudí v člověku pocit blízkosti a odcizenosti zároveň. Tento zvláštní způsob adorace totiž vždy zůstane jen jednostranný. Jsem vděčná, že jsem si tímhle mohla přiblížit a poznat členy své rodiny, kteří to neměli v životě lehké. Čtení pradědečkových pamětí přiblížilo jejich život mně. Naopak to fungovat nemůže i přes mé nekonečné přání potřást si s nimi rukou.

Toto téma provází mou rodinu, co pamatuji a myslím, že se nás jen tak nepustí. Rozhodně ne, pokud bude nad budoucností zámku, ostatních budov a parku viset jeden velký hrozivě vyhlížející otazník, který může celé tohle místo s tak zajímavou kulturně historickou minulostí smést z povrchu zemského. A kvůli čemu? Kvůli ničemu jinému než penězům. Provoz momentálně nevyužitého zámku stojí nemalé měsíční částky a tří hektarový park s budovami

---

¹KOSÁK, Viktor. Vzpomínky našeho táty, 1982. Díl 1., kapitola 1., Založení sanatoria ve Veleslavíně

v havarijním stavu o které nikdo nestojí, navíc na tak skvěle situovaném místě, jako je Veveslavín, je poměrně velkým lákadlem pro developery. Novostaveb, architektonických skvostů, v sousedství bohatě přibývá a srdce starého Veveslavína se pomalu ale jistě vytrácí.

Okolí postupně pohlcují nejen čím dál více se rozrůstající autosalon, který si každý rok ukousne další část sousedících pozemků, ale i nově postavené bytový komplex, který postupně oplocuje celý areál zámku. Je také pravděpodobné, že stavba probíhající doslova pár metrů od vily měla vliv na narušení statiky domu a následný urychlený rozpad. V těsné blízkosti stojí také nová budova teplárny. Ta starší, na hnědé uhlí, byla od roku 1994 mimo provoz. Stržena byla však až velmi nedávno. Nyní zbyl po ohromné budově rozlehlý pozemek, který nevybízí k ničemu jinému, než jen k dalším developerským projektům. Toto dehonestující okolí bezpochyby narušuje klidnou okolní atmosféru a lze zde vidět krásný příklad toho, že méně je někdy více. Někdy je zkrátka potřeba na úkor větších peněz v kapse soukromníků upřednostnit veřejný zájem o zachování rázu městské oblasti. Ale v dnešní době je tohle bohužel spíš jen mé naivní přání.

Když se na problematiku podíváme čistě z matematické pohledu, přibývajících bytové domy přinesou více obyvatel v této městské části. Více lidí využívající státní služby jako jsou například kulturní prostory (Základní umělecké školy), domovy pro seniory, restaurace nebo prostory a parky pro volný čas. Přesně k těmto účelům by mohl Veveslavínský zámek sloužit, pokud se do něj stát rozhodne investovat a nenechat ho napospas osudu či zájmu dravých nenasytých jedinců.

3. Proces přípravy, proces tvorby, technologická specifika

Celá má práce začala procházením starých rodinných alb, které se dochovaly navzdory oběma válkám. Fotografii bylo mnoho a většinu z nich fotografoval můj pradědeček na formát 6x6cm. Vybírání tedy nebylo vůbec jednoduché. Původní záměr byl srovnat minulost se současností a lokality z archivních fotografií přefotografovat tak, aby byl jasně zřetelný a rozpoznatelný změněný stav budov a parku. První návštěva areálu mě ale z toho cíle rychle vyvedla. Park byl velmi zarostlý, budovy zpustošené, a na většinu míst mi kvůli stavebně technickým podmínkám buď vůbec nebyl umožněn přístup nebo byla změna oproti původním fotografiím tak markantní, že se nedalo určit, zda se jedná o stejné místo.

Rozhodla jsem se tedy po konzultaci s mým vedoucím práce Radkem Koderou nebýt v opisování fotografií tak úzkoprsá a didaktická a pojmout je více náladově a symbolicky. Vybrala jsem tedy z alb ty fotografie míst, která byla bez problému přístupná a byla připravena vyrazit na zámek a začít s fotografováním. Čáru přes rozpočet udělala nejen mě, ale i mým dalším spolužákům dokončujícím kvalifikační práce ve stejném roce, pandemie Covid-19. Zámek se na několik měsíců uzavřel a navíc na jeho nádvoří vyrostl velký bílý stan jako odběrové místo. Má práce tak zůstala na dlouhou dobu viset na mrtvém bodě. Využila jsem tuto dobu alespoň k důkladnější rešerši, znovu procházení a skenování starých alb a čtení pradědečkových pamětí, které mi nakonec byly velkou oporou při tvorbě této práce a jejíž úryvky jsem se rozhodla doplnit výslednou fotografickou knihou. Měly by sloužit jako zasazení do doby a dodávat práci osobnější rozměr.

Když se konečně zámecký areál otevřel, byl již začátek června, tudíž jsem na nafocení celé bakalářské práce měla pouhý měsíc. Naštěstí jsem díky důkladné přípravě věděla, co přesně chci nafotit, takže samotný proces fotografování nebyl nijak časově náročný. Kvůli chátrajícímu stavu budov a parku mě odpovědní lidé z ÚZSVM nechtěli nechat pohybovat se po areálu samotnou. Byla jsem tedy vždy pod dozorem a směla jsem jen na jimi schválená místa, kterých popravdě nebylo mnoho. Nemohla jsem si tedy určit ani čas, ve který bych potřebovala fotografovat, tak aby světelné podmínky odpovídaly podmínkám na archivních záběrech.

Dílo se skládá z jedné fotografické knihy a několika fotografií výstavního formátu. Fotografie v knize jsou doplněny textem z pradědečkových pamětí a dobovými fotografiemi.

4. Popis díla a přínos práce pro daný obor

Jak už jsem výše zmínila, zámek, ale i celá přiléhající oblast, má velmi zajímavou historii. V podstatě by se na událostech, které se zde staly, daly popsat celé české dějiny. Veleslavín byl dříve jen samostatná vesnice v jehož centru nechala pravděpodobně tehdejší majitelka panství, císařovna Alžběta Brunšvická, matka Marie Terezie, tuto barokní stavbu postavit. Zámeček byl údajně postaven mezi lety 1730 – 1750 podle plánů Kiliána Ignáce Dienzenhofera, který byl v tu dobu hlavním architektem stavebního úřadu Pražského hradu. Tehdy to byla jen jednopatrová budova, která se s přibývajícím léty, zejména počátkem 20. století, rozšiřovala o další novobarokní křídla.

Leon Kosák, můj prapradědeček, poprvé navštívil zámek se záměrem udělat zde vlastní sanatorium v roce 1907, kdy byl celý areál na prodej. V tu dobu vlastnila budovu s přilehlým parkem, poli, ovocnými sady a pískovnou baronka Emilie z Oesteren. Její syn se však nešťastně zamiloval a spolu se svou přítelkyní spáchal ve Veleslavínském zámečku sebevraždu. Baronka se pak se svou dcerou odstěhovala do Vídně a zámek i panství mělo být prodáno. Celá záležitost byla svěřena obchodníkovi s nemovitostmi, panu Kolátorovi, který věděl, že baronka nechce prodat své panství židovi. Pan Kolátor proto zámek od baronky koupil a poté přeprodal Leonovi s Oskarem Fisherem. V roce 1908 tak mohl začít provoz sanatoria pro nemoci nervové a duševní. Bylo ale potřeba udělat menší i větší stavební úpravy. Jako první bylo zapotřebí obehnat celý areál velkou zdí, dále vystavět tři nové budovy, které se časem přestavovali a rozšiřovali podle potřeb ústavu. Během dvou let již byly všechny pavilony v provozu.

Sanatoriu se i za nepřízně 1. světové války dařilo a místní bránou za celou dobu prošlo velké množství důležitých osobností. V roce 1941 však celý objekt vyvlastnili pro Auswanderungsfond für Böhmen und Mähren, česky Vystěhovalecký fond pro Čechy a Moravu, ze kterého byli následně financovány deportace Židů do koncentračních táborů, včetně obou majitelů i s jejich rodinami. Viktor Kosák se po válce do zámku vrátil a sanatorium obnovil. Podal si žádost o navrácení, která mu byla několikrát zamítnuta a celý objekt v roce 1948 znárodnily. Československý stát zde zřídil pneumologickou kliniku, která fungovala až do sametové revoluce. Viktora s jeho ženou Trudou a malou babičkou nechali bydlet v jeho rodné vile za vysoký nájem. Ne však na dlouho.

V rámci restitučních procesů v 90. letech byl naší rodině zámeček s pavilony a rodnou vilou babiččina otce navrácen. Všechny budovy, obzvláště vila, byly ale ve velmi špatném stavu a bylo zapotřebí nemalých finančních prostředků, aby

se daly opět do pořádku. To bylo pro mou babičku a jejího bratra Milana v tu dobu nereálné a nakonec se shodli na odprodeji zámku státu.

Od konce 90. let fungovala v budově zámečku soukromá klinika Canadian Medical Care. Té ale 30. listopadu 2018 vypršela smlouva a i přes to, že je zámek chráněn jako kulturní památka České republiky, ÚZSVM rozhodlo dát zámek s veškerými pozemky a budovami do veřejné dražby, která byla shodou náhod vypsána na stejný den, kdy kanadské klinice končil pronájem, tedy 30. listopadu. Jedním z hlavních důvodů bylo, že náklady na udržování a ostrahu dosahovaly do výše okolo 70 tisíc korun/měsíčně. Vyvolávací cena byla stanovena na 382 milionu korun s minimálním příhozem 500 000 korun. Při zjištění této informace jsem jen litovala, že jsem nedávala větší pozor při nečekané a neplánované přednášce z předchozích studií o padělání bankovek... Díky pár pražským politikům jako například Ondřeji Kolářovi (TOP 09), kteří veřejně kritizovali termín dražby i dražbu samotnou, ministerstvo kultury odvolalo jejich souhlas potřebný k realizaci dražby a od té bylo tím pádem upuštěno. Praha 6 přitom měla o zámek zájem ještě před vyhlášením dražby. Na tu ale nemá prostředky a kvůli střídání koalicí a změně vedení se ani nestihli přihlásit. Na rozdíl od ministerstva, městu není možné areál bezúplatně přenechat a argumenty pro využití areálu k veřejnému zájmu jsou podle státu nedostačující.

Pro zámek se teď hledá zájemce o krátkodobý pronájem do té doby, než se najde kupec. Měsíční gáže začínala na 750 tisících korunách měsíčně, ale pro nezájem klesla v dubnu 2019 na 247 tisíc korun měsíčně, což je pořád víc než platila kanadská soukromá klinika. Pořád tu navíc zůstává podmínka užití zámku výhradně pro zdravotnické účely. Asi není překvapením, že se do této krátkodobě vyhlížejší iniciativy nikdo nežene.

Ve hře byla také výměna za jiné nemovitosti ve vlastnictví města. Premiér Babiš navrhol, že by mohl být zámecký areál směněn za 16 parcel v Letňanech, kde by nechal zrealizovat takzvanou vládní čtvrt pro státní úředníky. Fanouškem myšlenky malého izolovaného bussiness světa, který usíná s koncem pracovní doby nebyl pražský primátor Zdeněk Hřib a opakovaně ji odmítl. Výměně za jiné nemovitosti se vedení města ale nebrání. Budoucnost zámku je tedy stále v jednání, jehož konec je zatím v nedohlednu, což rozhodně nesvědčí samotným stavbám, které potřebují nutnou rekonstrukci.

Touto prací bych chtěla pozvednout povědomí nejen o tomto zámku, ale i o dalších budovách, které potkal stejný či podobný scénář. Pro příklad nemusíme chodit daleko. Jako příklad mohu uvést strženou Vilu Charlotty Masarykové nebo nelegální demolici vily na Vinohradech z roku 1921.

O budoucnost areálu se zajímá také Spolek Hradní potok v čele s Veronikou Zapletalovou, které bych chtěla poděkovat za poskytnuté informace a velkou iniciativu, kterou do záchrany zámku vkládá. Spolek zorganizoval v říjnu 2019 jednodenní otevření zámku veřejnosti a i přes nepřízeň počasí se během několikahodinové akce návštěvnost vyšplhala až na 600 osob. To je myslím dostatečný důkaz o existenci veřejného zájmu. Spolek plánoval uskutečnit ještě další akci s názvem Jaro na zámku. K té ale bohužel kvůli pandemii nedošlo a vše se muselo odložit. Při další takové události bych ráda tuto bakalářskou práci vystavila pro návštěvníky. Doufám, že zveřejněním částí pamětí Viktora Kosáka tak dodám místu, pro jiného čistě architektonického, jistý osobní příběh, který byl doteď ostatním skrytý. Snad tedy tohle poslouží jako prostředek skrze který se bude odkaz mých předků šířit dál nejen do dalších generací naší velké rodiny a snad v něm někdo další nalezne tolik ponaučení jako jsem našla já.

5. Seznam použitých zdrojů

Knižní literatura

KOSÁK, Viktor. Vzpomínky našeho táty, 1982

Internetové zdroje

„Nová pražská koalice kritizuje dražbu Veleslavínského zámku, památku má koupit město.“ Aktuálně.cz.

Dostupné z:

<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/vznikajici-prazska-koalice-zada-o-zruseni-aukce-veleslavinsk/r-4b754080de8d11e8a181ac1f6b220ee8/>

„O pronájem zámku nikdo neprojevil zájem.“ Finance.cz.

Dostupné z:

<https://www.finance.cz/517632-o-pronajem-zamku-veeslavin-nikdo-neprojevil-zajem/>

„Čížinský s Hřibem chtějí získat zámek Veleslavín pro Prahu, ale dražbu zastavit nedokázali. Obrátí se na Babiše.“ DeníkN.cz

Dostupné z:

<https://denikn.cz/13583/cizinsky-s-hribem-chteji-ziskat-zamek-veeslavin-pro-prahu-ale-drazbu-zastavit-nedokazali-obrati-se-na-babise/>

6. Resumé

My chosen topic of my bachelors thesis is Interpretation of Architecture. Due to my previous interest in old buildings and history of objects in daily usage in general I decided to do this thesis about Veleslavin Castle. History of this castle surrounded by a big park with many old beautiful trees and three more buildings is deeply connected with my family. My great-great-grandfather Leon Kosák bought this place in 1907 and established there a sanatorium for mental and nervous diseases. It was very succesful despite the unpleasant time of First World War. Many famous people was treated there, for example Charlotta Mäsarykova. Basically all the important moments in history of Czech republic can be described and seen in Veleslavin. During the Second World War both of the owners Leon Kosák and his cousin Oskar Fisher and their famillies were deported to concentration camps and the property was taken by Nazis in 1941. They established an Auswanderungsfond für Böhmen und Mähren, eng. Emigration fund for Bohemia and Moravia there. An organization which collected properties of other Jews and later finance the deportations with this money.

When my great-grandfather Viktor Kosák came back, he rebuilt the sanatorium and continued with his fathers work. He got married and lived with his family in one of the buildings in the park. In the goergous vila where he was born. In 1948 the Russians came and decided that they want to have a pneumology clinic here. They let Viktor live in the vila with his family for a few more years but he had to pay a high rent.

The pneumology was there until the velvet revolution and then a private clinic Canadian Medical Care rent the place. Their lease agreement ended on 30th November 2018 and the castle was suddenly empty. It belongs to the state (or more specifically to ÚZSVM which belongs to Ministry of Finance) and all the expenses is covered by state. To pay the guards and to keep the castle as it is it costs aproximatelly 70 000 czech korunas per month. That is not an insignificant sum of money so the state decided to sell the property in auction which took place on 30th November, the same date as the lease agreement ended. In that case, the castle would be sold to the highest bid and the future owner could do anything with it. The owner could demolish all the buildings even though all of them are protected as a cultural heritage. For example as it was in the recent case of the vila in Vinohrady. The location is also very appealing because of the near metro and advantageous traffic hub. There are many apartment complexis surrounding basically all the park. Which is undeniably

very profitable for the developers on the other hand it does not create a pleasant surroundings. There is also a growing autosalon and a heating plan right next to one of the buildings.

Fortunately the auction was cancelled thanks to a few prague politicians. The whole property is now looking for a short term tenant. But there is one problem explaining why there is nobody who want to rent the property. Because it is a cultural heritage, the tenant must use the buidilnings exactly how they supposed to be used. That means there has to be a hospital and nothing else. These are really complicated conditions for a short term tenant.

The whole property is a really valuable monument and it should be never forget. Because of the uncertain future I decided to do my bachelors thesis about that. I want raise awarness about how many buildings with similar history has the same future. Simply I do not want to see my great-grandfathers birth place razed to the ground.

7. Seznam příloh

Příloha 1
fotografie vlastní

Příloha 2
fotografie vlastní

Příloha 3
fotografie vlastní

Příloha 4
fotografie vlastní

Příloha 5
fotografie vlastní

Příloha 6
fotografie vlastní

Příloha 7
fotografie vlastní

Příloha 8
fotografie vlastní

Příloha 9
fotografie vlastní

Příloha 10
archivní fotografie, 1915

Příloha 11
archivní fotografie, červen 1949

Příloha 12
archivní fotografie, 20. 4. 1946

Příloha 13
archivní fotografie, květen 1946

Příloha 14
archivní fotografie, duben 1947

Příloha 15
archivní fotografie, 1915

Příloha 1
fotografie vlastní

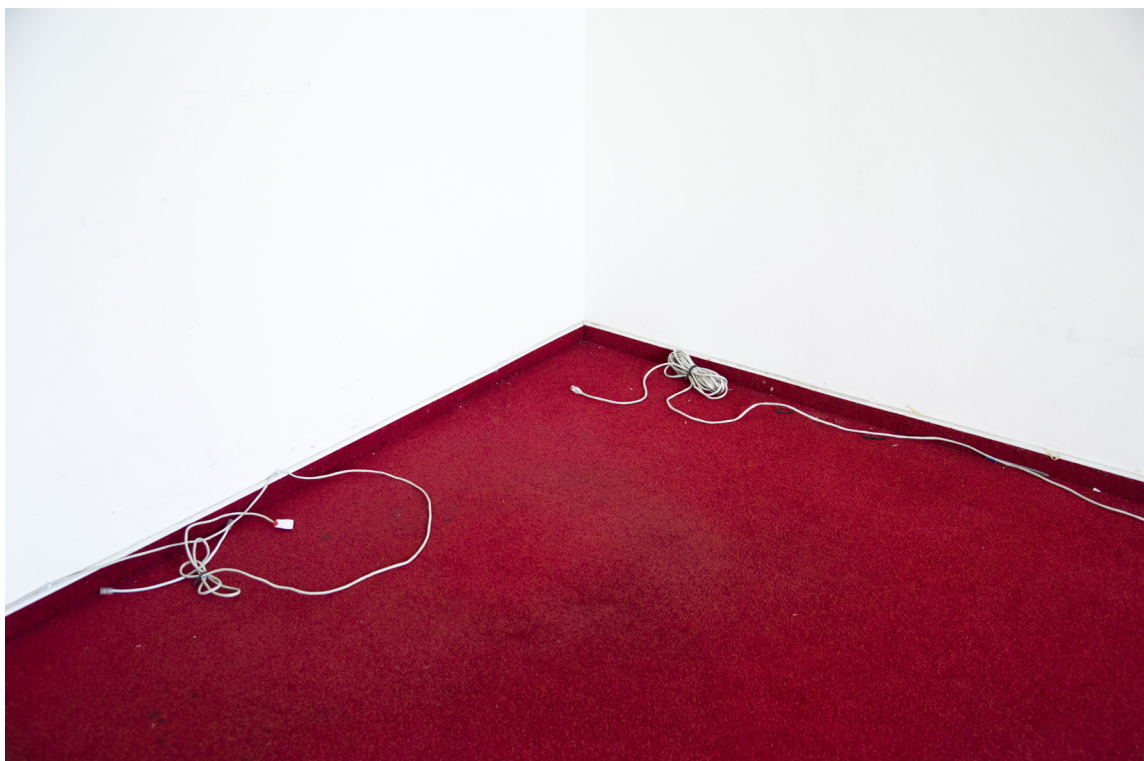
Příloha 2
fotografie vlastní

Příloha 3
fotografie vlastní

Příloha 4
fotografie vlastní

Příloha 5
fotografie vlastní

Příloha 6
fotografie vlastní

Příloha 7
fotografie vlastní

Příloha 8
fotografie vlastní

Příloha 9
fotografie vlastní

Příloha 10
archivní fotografie, 1915

Příloha 11
archivní fotografie, červen 1949

Příloha 12
archivní fotografie, 20. 4. 1946

Příloha 13
archivní fotografie, květen 1946

Příloha 14
archivní fotografie, duben 1947

Příloha 15
archivní fotografie, 1915

